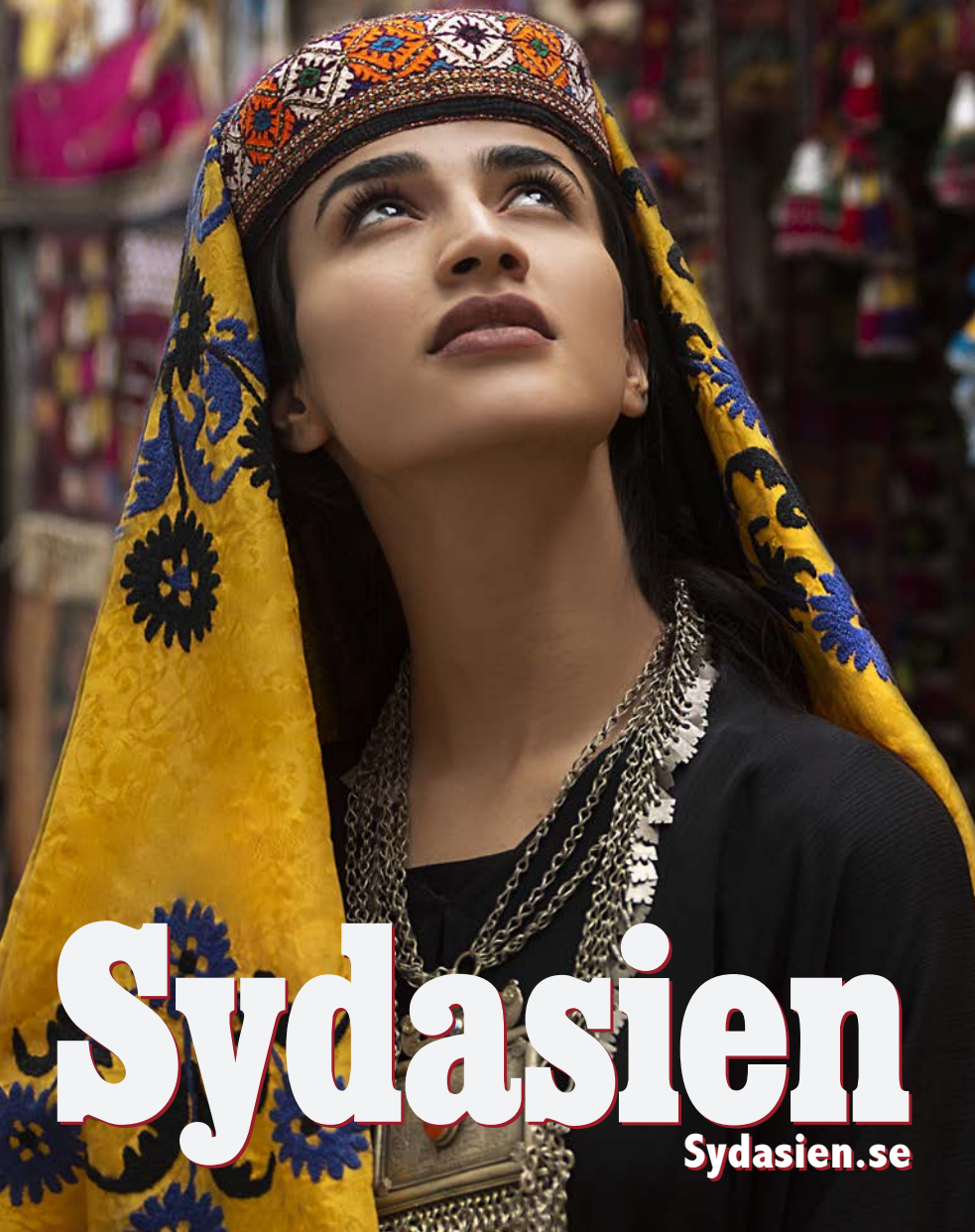

#4 2021

Pris: 60 SEK

Tema

Afghanistan

Sydasien

Sydasien.se

Om Sydasien

Sydasien är en oberoende svensk tidskrift på nätet och i tryck som har fokus på samhälle, politik, kultur, historia och skeenden i nutid i regionen Sydasiens åtta länder. Tidskriften grundades 1977 och redaktionen arbetar ständigt med nya artiklar och reportage för att ge perspektiv, öppna för debatt och erbjuda kryddstark läsning och fördjupning.

Utgivare: Tidskriftsföreningen Sydasien

ISSN: 0282-0463

Redaktörer: Johan Mikaelsson och Henrik Schedin

Ansvarig utgivare: Johan Mikaelsson

Formgivning: JM Frilansjournalist

Omslagsbild: Kvinnor i Afghanistan. Foto: Fatimah Hossaini

Korrekturläsning och faktagranskning: Svante Nilsson och Lars Eklund

Medverkande #4 2021: Se sidan 50.

Tryck: Billes tryckeri, Mölndal, november 2021.

Tidskriftsstöd: Sydasien har mottagit produktionsstöd från Statens Kulturråd för verksamhetsåret 2021.

Tryckta utgåvor 2021-2022: Fyra nummer per år, se Sydasien.se/medlem

Nättdningen: <https://sydasien.se>

Styrelsen: Redaktörerna Johan Mikaelsson och Henrik Schedin samt ledamöterna Parul Sharma, Troy Enekvist och Elina Kroksjö.

Facebook: [facebook.com/sydasien](https://www.facebook.com/sydasien)

Instagram: [instagram.com/sydasientidskrift](https://www.instagram.com/sydasientidskrift)

Twitter: @Sydasien

Kontakta redaktionen: redaktionen@sydasien.se

Prenumeration: info@sydasien.se

Postadress: Sydasien, Norra forsåkersgatan 37, 431 63 Mölndal

---

Prenumerera på Sydasien

Avgiften för 2022 är 250 kr, vilket ger reportagemagasin, årsbok och två mindre temanummer. Swisha **123 211 2068** eller sätt in på **plusgiro 795 496-9** – mejla din postadress till info@sydasien.se.

Besök Sydasien.se varje vecka

Regelbundna besök hos nättidskriften bör ge goda möjligheter till fördjupning och ackumulerad kunskap. Flera nya artiklar publiceras varje vecka och vårt arkiv ligger öppet för alla. Varmt välkommen till Sydasien!

Innehåll

Inledare Redaktionen	4
Noterat · Historia · Fakta Redaktionen	6
Ögonblicket: Bamiyan – första resan till Afghanistan, 1975 Lars Eklund	10
Min flykt från Afghanistan Sharif Safi	12
Dagen då mitt Afghanistan fördes tillbaka till ruta ett Fatimah Hossaini	20
Ett liv fyllt av Afghanistan och en dröm om ett livskraftigt land – 60 minuter med Anders Fänge Johan Mikaelsson	28
Om talibanernas återkomst och deras legitimitet Henrik Schedin	44
Mer på Sydasien.se · Medverkande Sydasien #4 2021 Redaktionen	50

Bättre i vår. Blommande mandelträd i afghansk dalgång. Foto: Mushtaq /Shutterstock

Tidskrift om Indien, Pakistan, Sri Lanka, Nepal, Bangladesh, Afghanistan, Bhutan och Maldiverna.

Fokus på Afghanistan redan innan Taliban 2.0

Redan i våras hade vi på redaktionen bestämt oss för att under hösten göra ett temanummer med fokus på Afghanistan. Sedan följde den historiska händelseutvecklingen i augusti 2021. Genom nyhetsrapporteringen stod det klart att det bara var en tidsfråga innan även Kabul skulle falla i talibanernas händer.

Mitt i detta kaos befann sig Sydasiens medarbetare **Sharif Safi** och **Fatimah Hossaini**. I nr 3 2021 rapporterade de om den fruktansvärda situationen för barnfamiljer som kämpar för sitt dagliga bröd, ”stapelfödan” i Afghanistan. Sharif och Fatimah tillhör de tusen och åter tusen unga afghaner som valt att lämna sitt hemland, undan våld, förtryck och ofrihet. I det här numret berättar de, i ord och bilder, om sin flykt och sina tankar kring det som hänt.

För deras Afghanistan är framtiden oviss. I det här numret intervjuar vi Afghanistankännaren **Anders Fänge**, som delar med sig av kunskap och tankar. Och kan idéerna i klassikern *Jordens fördömda* av **Frantz Fanon** appliceras på talibanernas motstånd i Afghanistan?

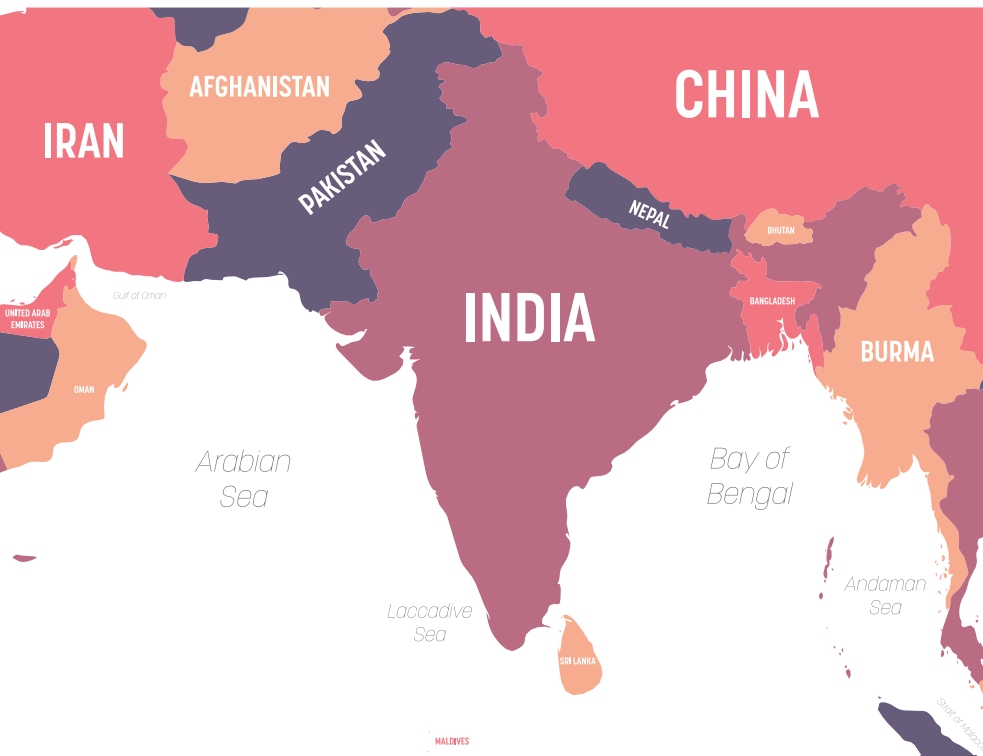
I och med nr 4 2021, årets sista nummer, lutar vi oss inte tillbaka. Vi tar ny fart och fortsätter publicera artiklar och reportage på Sydasien.se och ser fram emot att fortsätta utveckla tidskriften i tryck och på nätet 2022. Vi har idéer som vi hoppas kunna förverkliga. Du som läser och reflekterar, hör gärna av dig till redaktionen och dela dina tankar! 🌟

Redaktörerna **Johan Mikaelsson** och **Henrik Schedin**

Tidskriften 2021. Årsbok (januari), kulturnummer (april), magasin (september) och i november ett temanummer om Afghanistan. Så är cirkeln sluten och vi blickar framåt, mot ett garanterat spännande 2022.

” Länderna i regionen har vart och ett en unik särprägel, samtidigt syns band och influenser över gränser, historiska sammanflätningar och nutida relationer i en brännande omgivning. /**Sydasien**

Noterat

Politisk satir. Vad får afghaner – och i synnerhet afghanska kvinnor – säga, skriva, skildra, rita nu under talibanstyret 2.0? Ska deras ansikten inte synas, ska deras kroppar hållas inom det egna hemmet, ska deras tankar stanna i det egna huvudet? Kommer karikatyrteckningar tillåtas? Knappast. Illustration: Daily Afghanistan, augusti 2021

Oväntad historisk referens.

"Tension grows in Afghanistan. Carbine bullets could settle the score."

Den oväntade referensen ovan till Afghanistans historia kommer från indie-rockaren Stephen Malkmus, som är mest känd som sångare i bandet Pavement.

Låten "Pink India" på hans självbetitlade solodebutalbum från 2001 handlar nämligen om en brittisk rekryt i det som kallas *The Great Game*, kampen om Afghanistan mellan det ryska och brittiska imperiet på 1800-talet.

Via Malkmus roliga och målande beskrivningar, tillsammans med hans avmättade sångröst, får vi träffa en motvillig och lat soldat som skickas iväg till fronten. Kul lyssning och ett nytt perspektiv på det gamla kriget.

Radioreportage. Genom Naila Saleem har Sveriges Radio satt ner reporterfötter på marken i Afghanistan i landet för första gången sedan Nils Horner sköts till döds i Kabul den 11 mars 2014. Lyssna på Saleems utmärkta reportage i efterhand.

KRIG. Reportageboken *War* (2010) av den amerikanske journalisten Sebastian Junger beskriver amerikanska soldaters utsatthet i en bas i Korengal-dalen i östra Afghanistan.

Se även Jungers prisbelönta dokumentärfilm *Restrepo*. Vad tänker soldaterna som tjänstgjorde i det avlägsna landet idag?

I den italienska dokumentären *Jung* – *War in the Land of the Mujahedin* (2001) säger ett barn: "Jung är ett fult ord". Jung betyder krig. I tvåtimmarsfilmen syns Ahmad Shah Massoud och läkaren Gino Strada.

Legendariske läkaren Gino Strada ur tiden

Den italienske kirurgen Gino Strada, som drev organisationen Emergency, som han själv grundade 1994 och som bland annat var verksam i Afghanistan, dog 13 augusti 2021 efter en hjärtattack.

Emergency inledde sin hjälpverksamhet i Rwanda, vid folkmordet där 1994. Under sina år som kirurg har Strada genomfört drygt 30 000 operationer, merparten i konfliktområden och många på offer för landminor, självmordsbomber och andra sprängladdningar. Hans specialitet var hjärt- och lungtransplantationer.

Han syntes också i den italienska dokumentärfilmen *Jung – War in the land of the Mujahedin* (2001) som beskrev krigets Afghanistan vid den tidpunkten.

Tillsammans med likasinnade, hängivna kollegor byggdes sjukhus och vårdinrättningar i 19 länder, i Sydasiens också i Sri Lanka under inbördeskriget, för att kunna erbjuda vård där den behövdes som mest.

Precis som Läkare utan gränser höll Emergency hårt på en neutral roll. I Afghanistan, där Emergency drev totalt kliniker, kunde organisationen efter 1999 genom samtal med talibanerna och Norra alliansen säkerställa transporter av sårade över frontlinjerna.

Bara dagar innan sin död skrev Strada en artikel, där han uttryckte kritik mot det sätt USA drog tillbaka sina trupper:

”Vi sa för 20 år sedan att det här kriget skulle innebära en katastrof för alla. Idag ser vi resultatet av den aggressionen, ett misslyckande ur varje synvinkel.”

Gino Strada blev 73 år. Emergency arbetar vidare.

Gino Strada. Foto: Emergency

Aktuella i höst.

Om flyktingkrisen 2015 i ny bok

I boken *Den onödiga flyktingkrisen* redovisar en lång rad engagerade skribenter hur det svenska samhället agerat i mottagandet av flyktingar från Afghanistan. Tidningen Ordfront ägnar nr 3 2021 åt ämnet. Blad textförfattarna märks den för Sydasiens läsare bekante Ali Zardadi (se onodigaflyktingkrisen.se).

Vid MR-dagarna i Göteborg 6-7 december hålls ett seminarium med bokens redaktörer Ingrid Eckerman och Karin Fridell Anter.

Historia och fakta | Afghanistan

2000-talet f v t Nuvarande Afghanistan är en del av persiska riket. Kabul omnämns vid 500-talet f v t.

330 f v t Alexander den Store erövrar regionen, dagens Herat grundas.

663 Arabiska styrkor erövrar Kabul och vill med tvång få befolkningen att lämna buddhismen och övergå till islam, vilket sker först 200 år senare.

1220-tal Djingis Khans styrkor erövrar Centralasien och dagens Afghanistan.

1500–1700-tal Regionen under persiskt styre. Babur etablerar mogulriket i Kabul som expanderar österut, erövrar Indien.

1800-talet De brittiska och ryska imperierna slåss om inflytande i Centralasien. Emir Dost Muhammed styr Afghanistan. Maktkampen Ryssland-Storbritannien, "Det stora spelet", och första och andra anglo-afghanska krigen.

1880-tal Afghanistan styrs av Dost Muhammeds sonson Abdur Rahman, kallad "Järnemiren", och blir en "buffertstat" mellan Ryssland och Storbritannien. Han enar de afghanska stammarna med brittisk hjälp och brutala metoder.

1919 Efter det tredje anglo-afghanska kriget erkänns Afghanistan självständigt. Under 1900-talet moderniseras och reformeras landet.

1979 Monarkin, avskaffad 1973, följs av kommunistiskt maktövertagande 1978. Inbördeskrig mellan Sovjet-stödda regimen och grupper av mujahedin, med stöd från Pakistan och USA. Sovjet invaderar landet i december 1979.

1980 Stora protester sker på gator i Sverige, inom politiken fördöms den sovjetiska invasionen och Svenska Afghanistankommittén grundas.

Statsskick: Islamiskt emirat (diktatur)
Regering: Talibaner – i november 2021 ej erkänd av någon annan regering i världen (Pakistan, Saudiarabien och Förenade Arabemiraten var de enda som erkände talibanregimen 1996–2001).

Ledare: Mawlawi Hibatullah Akhundzada

Premiärminister: Mullah Hassan

Vice premiärministrar:

Mullah Abdul Ghani Baradar, Mawlawi

Abdul Salam Hanafi **Inrikesminister:** Sirajuddin Haqqani **Försvarsminister:**

Mohammad Yaqoob **Befolkning:** 34-38 miljoner **Huvudstad:** Kabul **BNP/**

capita: 1177 dollar (2014) **Naturresurser:** Olja, gas, metaller, mineraler

Valuta: afghani **Yta:** 652 530 km² **Språk:** dari (persiska), pashto, uzbekiska

Högsta punkt: 7 485 m ö h **Källor:** BBC, Wikipedia m fl

Laddad flagga. Emiratets flagga ersätter Republikens flagga.

Grafik: Visual6x /Shutterstock

1989 Sovjetunionen drar tillbaka sina trupper efter ett internationellt avtal.

1989-1996 Inbördeskrig mellan inhemska grupper.

1996 Talibanerna tar makten och bildar ett islamiskt emirat.

1998 Flera islamistiska grupper från flera olika länder har funnit en fristad i Afghanistan, bland andra terrorlistade al-Qaida, ledd av Usama bin Laden. al-Qaida attackerar USA:s ambassader i Kenya och Tanzania, USA bryter förbindelser med Afghanistan och talibanerna då de vägrar lämna ut bin Laden.

2001 Den 9 september mördas Norra alliansens ledare Ahmad Shah Massoud, "Lejonet från Panjshir", av två självmordsbombare förklädda till journalister. Den 11 september attackerar al-Qaida flera mål i USA. Den 7 oktober inleds bombningar av mål i Afghanistan, med USA och Storbritannien i spetsen. Sökandet efter bin Laden fortsätter i Afghanistan. Han dödas i en amerikansk operation i Abbotabad i Pakistan den 2 maj 2011.

2004 Hamid Karzai svärs in som president.

2014 Ashraf Ghani blir president och Abdullah Abdullah regeringschef.

2019 Lågt deltagande i presidentvalet och såväl Ashraf Ghani som Abdullah Abdullah utropar sig som segrare. Efter hot om fryst bistånd från USA delar de två på makten. Ghani sitter kvar som president och Abdullah får hand om halva regeringen och ansvar för fredsprocessen med talibanerna.

2020 USA:s president Donald Trump fattar beslut om att inleda samtal med talibanerna om tillbakadragande av alla soldater. Parterna möts i Doha.

2021 Talibanerna intar provins efter provins, nästan helt utan motstånd från regeringstrupper. USA:s sista marktrupper lämnar Afghanistan. Talibanerna intar Kabul i mitten av augusti och tar över makten. Den sittande presidenten Ashraf Ghani flyr landet. Talibanerna utropar Islamiska Emiratet Afghanistan.

Afghanistan och landets skönhet

text och foto **Lars Eklund**

Tillbringade en månad i Afghanistan 1975. Reste tillsammans med vännen Tomas Löfström som just höll på att samla material till sin bok *Landet mitt i världen*. For till den hazara-dominerade Bamiyandalen med de helt enastående, sedermera av talibanerna förstörda Buddha-statyerna, och sedan vidare till de underbara sjöarna i Band-i-Amir i det inre av Afghanistan. Upplevde firandet av Eid al Fitr i Bamiyan och traditionell buzkashi-sport. ★

Fotnot: Texten sammanfattar Lars Eklunds 23:e resebrev. Han skriver om resebrev i en artikel på Sydasien.se. Och i en ny artikel på Sydasien.se beskriver Lars Eklund mer utförligt sin vistelse i Afghanistan 1975.

Bamiyan, 6 oktober 1975. Bönestund med utsikt mot bergets fot.

Ett ögonblick

#ögonblickisydasien

#southasiamoment

Bamiyan, 2 590 meter över havet, betyder "det skinande ljusets plats". I bergen fanns gigantiska utsirade stenstatyer föreställande Buddha. Statyerna, klassade som världskulturarv, förstördes av talibanerna i mars 2001.

i Sydasien

© Sydasien, 2021

Ut i världen. Sina sista månader i Afghanistan levde Sharif Safi under hot. Sydasiens skribent lyckades fly från landet. Här skildrar han sin resa ut ur landet han älskar.

Min flykt från Afghanistan

text och foto **Sharif Safi**

Aldrig trodde jag att jag skulle tvingas lämna mitt land så här – med bara en ryggsäck, gråtandes, livrädd och utan hopp. En väska räckte inte för att få med mig alla mina drömmar och det jag hade kämpat för hela mitt liv. Det är svårt att uttrycka hur förkrossad jag är nu – för mitt land, mitt folk, mitt Kabul och mig själv. Det jag har gått igenom de senaste veckorna kommer att finnas med mig för alltid. Ingen kunde tro att Kabul skulle falla så snabbt, men det hände. Och det var inte bara Kabul som föll samman, det gjorde även ett helt lands drömmar, förhoppningar och ambitioner.

I samma ögonblick som talibanerna sänkte vår flagga brast jag i tårar. Det var inte bara vår flagga som sänktes, utan även vår identitet och frihet. Jag kände mig så övergiven att jag inte kunde finna någon tröst, inte ens hos mina nära familjemedlemmar.

Allt detta skedde när jag väntade på mitt brittiska visum för att resa till London för att fortsätta mina studier. Ett års arbete hade resulterat i att jag tilldelades Chevening-stipendiet, som är ett brittiskt stipendium för utländska

Vattenhinder. Hjälpande händer på väg mot säkrare mark.

studenter. All spänning jag hade inför mina studier förvandlades nu till förtvivlan, och en dröm som var så nära att gå i uppfyllelse var nära att gå till spillo. De tre första dagarna efter talibanernas övertagande av Kabul tillbringade jag gömd medan jag försökte fly. Jag gömde mig för

Desperation. Afghaner tyngda av allvaret i den ödesmättade situationen utanför militärflygplatsen i Kabul i augusti 2021.

att jag under de senaste åren har motarbetat talibanernas narrativ genom mitt arbete som journalist och demokrati-förespråkare, men också på grund av att jag har samarbetat med utlänningar. Dessutom hade jag redan mottagit hot från gruppens medlemmar via sociala medier.

Den mest påfrestande delen av resan började när jag bestämde mig för att lämna landet och åka till flygplatsen för

Nålsögat. Vilka får möjligheten att ta sig över alla murar och hinder?

att ta ett evakueringsflyg. Jag hade giltiga inresetillstånd till tre europeiska länder, men jag lyckades inte ta mig igenom talibanernas kontroller vid mitt första försök.

När jag nådde flygplatsporten vid midnatt, fanns det redan tusentals människor kvar vid talibanernas kontrollpunkt. De slog folk och avfytrade varningsskott hela tiden. Det var tragiska och hemska scener som bara kan ske under en totalitär regim. Kvinnor och barn skrek och grät. Vissa gav upp och återvände hem medan andra ville stå emot längre och pröva sina chanser att ta sig igenom spärren. Jag försökte hålla mig lugn och närmade mig sakta talibanernas kontroll för att gå mot den så kallade Baron-porten in till Kabuls militärflygplats. En taliban stoppade mig häftigt, satte sin AK-47:a mot mitt huvud och sa åt mig att återvända hem. Om jag inte gjorde som han sa skulle han skjuta mig i huvudet. Det var ett skrämmande ögonblick som jag aldrig trodde att jag skulle behöva uppleva. Jag höll med honom artig och återvände hem vid midnatt för att inte ge honom någon ursäkt att skjuta mig.

Jag kunde dock inte ge upp, jag kunde inte vänta och se, utan var tvungen att ta chansen att lämna landet. Jag återvände till flygplatsen vid femtiden på morgonen och den här gången gick jag till en annan entré. Mitt namn fanns på de amerikanska säkerhetsvakternas lista över afghaner med inresetillstånd till EU. Med mina dokument i handen väntade jag i fyrtioåtta timmar vid porten för att ta mig igenom, men även mitt andra försök misslyckades. Då hade jag inte sovit på nästan sextio timmar – hela kroppen började skaka och jag kunde inte längre tänka klart. Återigen, med ett tungt hjärta, gav jag upp och åkte hem. Det verkade inte finnas något sätt att ta sig in på flygplatsen.

Vägen ut. Flygplanen och resan till säkerheten i Europa är inom räckhåll.

Efter lite sömn var jag tvungen att prova lyckan igen och begav mig mot flygplatsen, och provade Abbey-porten denna gång. När vi anlände klockan fyra på morgonen stod det redan minst femtusen människor i kö som hade övernattat vid porten. Köen var så lång att slutet inte ens var inom synhåll. Det tog mig tio timmar att nå säkerhetsvakterna vid porten. Mina dokument kontrollerades och denna gång släpptes jag in och eskorterades till det fran-

Väntan över. När planen lyfter lever bilder från hemlandet kvar på näthinnan.

ska lägret på Kabuls militärflygplats och kunde till slut sätta mig på ett plan mot Paris.

Jag är i säkerhet rent fysiskt nu, men väldigt orolig. Mitt sinne är fortfarande fyllt av många olika tankar. Jag tänker på min familj och på vänner som fortfarande är instängda i Afghanistan, som desperat letar efter sätt att ta sig ut ur landet. Jag är så traumatiserad och utmattad att jag inte kan sova, jag har svårt att dricka och jag kan inte äta.

Jag levde gott i Kabul, var nöjd med mitt arbete och var nära min familj. Men jag blev tvungen att lämna allt för att fly till en säker plats. Jag har aldrig upplevt något så smärtsamt som att lämna mitt hem medan det brinner och lämna det som är mitt bakom mig.

Jag grät hela flygresan till Paris – för vad som har hänt och för vad som har gått förlorat i Afghanistan. De hemska scenerna jag såg på Kabuls flygplats kommer att förfölja mig resten av livet. Det jag bevittnade visar dock hur rädda och äcklade afghaner är av att leva under talibanregimen, och hur modiga de är genom att trotsa den. Jag kommer aldrig att glömma mina landsmäns desperation.

Den 19 september kom jag till London för att påbörja mina studier. Jag vet inte när, men jag kommer att återvända hem för att tjäna mitt land – men aldrig under talibanernas vit-svarta flagga. 🇦🇫

Översättning **Henrik Schedin**

Dagen då mitt Afghanistan fördes tillbaka till ruta ett

text och foto **Fatimah Hossaini**

Under de senaste två decennierna har Afghanistan åtnjutit relativ yttrandefrihet, respekt för kvinnors rättigheter, demokrati och en fri konstscen. Sedan talibanerna tog tillbaka Afghanistan har allt det gått förlorat. Framtiden ser mörk ut och hoppet om ett ljusare Afghanistan håller på att försvinna.

Personligen kommer den 15 augusti 2021 att förbli ett ärr som jag kommer att bära i mitt hjärta resten av mitt liv – för den dagen fördes Afghanistan tillbaka till ruta ett. De senaste tjugo årens framsteg som afghanerna har uppoffrat så mycket för att uppnå har försvunnit. Jag kan fortfarande inte föreställa mig hur snabbt, hur oväntat och hur sorgligt Afghanistan trycktes tusentals år tillbaka på bara två månader. Det är en känsla av smärta, övergivenhet och desperation som majoriteten av afghaner, särskilt de yngre generationerna, nu bär med sig.

Nu, med talibanerna tillbaka vid makten, är respekt

för kvinnors rättigheter, individuella friheter, respekt för konst och jämställdhet något afghaner bara kan drömma om och hoppas på. Talibanerna har förbjudit flickor att gå i skolan och kvinnor får inte arbeta i offentligheten. Detta är oroande, inte bara för att kvinnors närvaro i samhället kommer att försvinna, utan också för att fattigdom kommer drabba ensamstående mödrar hårt.

Många afghanska kvinnor känner sig övergivna, rädda, hjälplösa, arga och osäkra. Det är ännu mer hjärtskärande för den nya generationen afghanska flickor och kvinnor, av vilka många har vuxit upp i ett till synes fritt Afghanistan, där de inte bara har fått drömma om att utbilda sig och göra karriär, utan många har också uppfyllt dessa drömmar. De är läkare, lärare, idrottare, konstnärer, människorättskämpar, advokater och journalister. Friheten och deras framtid rycktes ifrån dem på ett ögonblick.

Talibanernas agerande mot de kvinnor som har demonstrerat på Kabuls gator säger mycket om hur förtryckan-

Bildserierna "Pearl in Oyster" och "Khusrani Reflections". Det har blivit omöjligt för kvinnliga konstnärer att uttrycka sig i Afghanistan efter talibanernas maktövertagande. Talibanerna vill skapa ett homogent land. Men Sydasien visar här tillsammans med Hossaini bilder ur hennes katalog. Serien "Pearl in Oyster" porträtterar kvinnor längs den färgsprakande

marknadsgatan Chicken Street i Kabul. Serien består av iscensatta miljöer med starka subjekt, resultatet blir fotografiska stilleben. Hossainis verk har nyligen visats vid en utställning i Paris, där konstnären nu lever i exil. Bildserien "Khusrani Reflections" visar landets kulturella mångfald och skönhet. Olika etniska grupper porträtteras. Det är en blandning mellan etnologi och konst.

de denna grupp är. Nu förnekas kvinnor inte bara sina grundläggande rättigheter, utan blir också misshandlade när de höjer rösten.

För mig är det verkligen smärtsamt att afghanska kvinnor inte kan vara närvarande i samhället längre. Jag tror att ett samhälle bara kan utvecklas när det finns utrymme och respekt för kvinnor. I stället får de leva i skuggorna, som fånge i hemmet, utan rätt att få utbildning och arbete utanför hemmet. Det är så afghanska kvinnors liv ser ut nu.

Efter 2001 gjordes ansträngningar för att främja skapande och en aktiv konstscen i Afghanistan, dock inte tillräckligt i mina ögon. Det fanns bara en konstfakultet vid Kabuls universitet, men hundratals unga afghanska studenter lärde sig om olika typer av konst. Det fanns inga ordentliga gallerier, inga salonger för musik eller film. Konstnärer hade däremot frihet att fritt skapa, utöva och ställa ut sin konst. Efter att talibanerna återtagit makten fräntogs afghanska konstnärer och konststudenter den möjligheten. Gruppen

stängde konstfakulteten vid Kabuls universitet, musik är inte tillåten och konstutövare har till och med avrättats.

Bara några dagar efter att talibanerna tagit över Kandahar, en av Afghanistans största städer, avrättade de en berömd lokal afghansk komiker. I en annan incident dödades en lokal afghansk sångare av gruppen i Andarab. Det finns många fall där talibaner slår och trakasserar musiker och förstör deras instrument, tyvärr när de flesta av dessa händelser inte medierna.

Gruppen hävdar dock att de har förändrats, men deras handlingar visar på motsatsen. Talibanerna är fortfarande förtryckande, grymma och emot alla typer av frihet, precis på samma sätt som under deras första styre.

Som afghansk, kvinnlig konstnär minns jag dagar då jag fotograferade på Kabuls gator, träffade vänner på kaféer och arbetade vid min organisation, Mastoraat. Det är inte längre möjligt. Kvinnor i Afghanistan har kämpat för rättigheter de senaste tjugo åren. Det var inte lätt. Vi gjorde stora framsteg, men nu är alla dessa framsteg uttraderade.

Talibanerna har slagit samman religion och politik. De använder religion som ett verktyg för att införa restriktioner för afghaner. Till och med att prata om frihet kan vara farligt nu. Talibanernas drakoniska regim har inte lämnat något utrymme för kvinnor och konstnärer i Afghanistan. Talibanerna må ha vunnit militärt, men de har inte och kommer inte att vinna afghanernas hjärtan med sina hårda tolkningar av religion och sin grymma regim. ✪

Översättning **Henrik Schedin**

Högst oviss framtid för afghanska journalister

Sydasien har tidigare i år intervjuat journalisten Urban Hamid kring hans fleråriga arbete med en dokumentärfilm om Zan TV i Afghanistan, en kanal med enbart kvinnliga medarbetare. Bland andra Ogai Wardak har nu lämnat landet. Intervjun följs upp och publiceras på Sydasien.se.

Läsvärt reportage om Zan TV av Urban Hamid i Amnesty Press nr 3 2021.

För många familjer i Kabul väntar en svår vinter. Foto: Fatimah Hossaini

Mediernas intresse för Afghanistan består

Svenska medier fortsätter följa Afghanistan, som Expressen genom reportern Magda Gad, TV4 genom Terese Christiansson, Sveriges Radio genom Naila Saleem, SVT genom Samir Abu Eid, samt Blankspot.se.

Internationellt är Al-Jazeera sevärd. Frågan är hur amerikanska New York Times och National Geographic, som levererat initierad journalistik från Afghanistan gör nu.

SAK-seminarium kring ett Afghanistan på randen till humanitär katastrof

Hur ska internationella samfundet stödja det afghanska folket och hur ska relationen med talibanerna se ut? Hur ska stödet för kvinnors rättigheter utformas? Dessa frågor behandlades vid Svenska Afghanistankommitténs internationella seminarium i Stockholm 11 november. Det kan ses i efterhand på Sak.se.

Inte nog med att framtiden är högst oviss med det nya styret. Torka har lett till missväxt och små skördar inom jordbruket. Samtidigt är det internationella biståndet till staten fryst. Nu väntar vintern och miljontals

människor, inklusive en miljon barn, riskerar att svälta ihjäl.

Många talare fanns med via länk, men några var på plats, som biståndsmister Per Olsson Fridh (S). Från internationellt håll kan nämnas Ashley Jackson, författare till boken *Negotiating Survival: Civilian-Insurgent Relations in Afghanistan*. Från Afghanistan deltog Jamila Afghani från fredsorganisationen WILPF och Najwa Alimi, journalist och mottagare av Per-Anger-priset 2019, samt Aminulhaq Mayel, programdirektör och vice landchef vid SAK.

Ett liv fyllt av Afghanistan och en dröm om ett livskraftigt land

text och foto **Johan Mikaelsson**

På sin webbplats summerar Anders Fänge sin gärning. Den handlar om Afghanistan, landet han arbetat med sedan början av 1980-talet, under många år som landchef för Svenska Afghanistankommittén, men också som journalist och för FN.

Han skriver och föreläser flitigt om Afghanistans historia och politik, men också kring kultur och beteenden och utnämndes 2012 till hedersdoktor vid Samhällsvetenskapliga fakulteten på Umeå universitet för sina insatser inom biståndet och analyser av situationen i Afghanistan.

När Sydasiens ringer upp Anders Fänge för en intervju i mitten av oktober har stormen bedarrat. Medierna har inte längre huvudfokus på Afghanistan.

– Det var väldigt mycket till i mitten av september, sedan har det lugnat ner sig. Men det var ganska mycket fel. Det var fokus på flygplatsen och den urbana medelklassen. Det blev en felaktig helhetsbild eftersom 70-75 pro-

cent bor på landsbygden. Där var det praktiskt taget ingen täckning alls. Det gav en sned bild av Afghanistan på det viset. Kabul är en del av Afghanistan, men Kabul är inte Afghanistan. Dessutom har landsbygden fällt det politiska avgörandet, inte minst nu.

– Talibanerna är en landsbygdsrörelse, lite som röda khmererna på sin tid. De är aningen mer moderna nu. För-ra gången de tog makten, 1996, var det tydligt att de såg Kabul som roten till allt ont och all synd. De var väldigt repressiva i Kabul. Det är de inte så i samma utsträckning nu.

De är lite mer disciplinerade?

– Det är lite mer anpassning till modernitet.

Även de har fått mobiltelefoner.

– De är väldigt aktiva på sociala medier och medier på nätet. Någon amerikansk befälhavare sa att vad det gällde propaganda- och informationskriget så låg talibanerna långt före amerikanerna.

Vid protester mot talibanerna har kvinnor öppet visat sitt missnöje, som ibland mötts med våld. Kommer vi se mer protester och hur tror du talibanerna reagerar?

– De här protesterna, det är mest urbana medelklasskvinnor. Jag vet inte om de fortsätter men jag tror det är viktigt att de fortsätter. Det innebär ytterligare en press, utöver den press som det internationella samfundet har, så det blir en press på talibanerna att modifiera sin politik.

– I en del fall har det slagits ned och i en del fall har de bara låtit det pågå. Som vanligt gäller det inte hela Afghanistan och det är svårt att få något bekräftat. Men det är ganska klart att en del varit hårdhänt, i andra fall har de låtit protesterna fortgå. När jag pratar med folk i Kabul på Whatsapp och Signal så säger de rent allmänt, jag har ju pratat med ett ganska stort antal människor och gör det

regelbundet, gamla kollegor på Afghanistankommittén och gamla ministrar, och samtliga säger att de inte har blivit illa behandlade av talibanerna. Några har fått hembesök, men då har talibanerna uppträtt tämligen disciplinerat. Har de tagit något som tillhört före detta ministrar, datorer eller vapen, som tillhört regeringen så har de tagit det men lämnat kvitton. När man frågar om de känner någon i slkten eller familjen, eller vänner som blivit illa behandlade av talibanerna, så säger de att de inte känner någon, däremot hör de rykten, att andra hört saker. Sedan är det nog samtidigt på det viset, så länge Taliban fanns och slogs mot den amerikanska närvaron i kriget, så fanns det provinsiella skuggregeringar och fältkommandanter med sitt fotfolk. Dessa hade ganska stor autonomi och fick agera efter eget huvud ganska mycket. De instruktioner som kom var tämligen breda och inte särskilt detaljerade. Detta lever kvar fortfarande.

– Det är säkert så att en hel del av de övergrepp som rapporteras har ägt rum och det strider skarpt mot de officiella uttalanden som talibanerna gör, där de pratar om amnesti och inga hämndaktioner och alla försonliga tongångar. Samtidigt kommer uppgifter om att inne i Hazarajat har det skett stora övergrepp, folk har dödat. Det förekommer på olika håll i Afghanistan. Så som jag bedömer det beror det dels på att de inte hunnit... De blev lika förvånade som oss när de ramlade in i Kabul. Dels har de inte formulerat konkret politik och det finns säkert inom talibanerna olika uppfattning om vad denna politik ska innehålla. Sedan har de inte heller upprättat en centralmakt som ska ha kontroll över hela landet. Så de här skuggregeringarna och fältkommandanterna är fortfarande ute och agerar efter eget huvud. Där finns det typer som

är mer extrema och typer som är mer toleranta. Afghanistan-kommittén märker detta på dekretet med att låta flickor gå i skolan – på vissa håll tillåts de att gå i skola upp till tolfte klass, i andra provinser tillåts de inte. Så det är olika hur dekreten följs ute i landet.

Det är inte så stor internationell närvaro?

– Nej, men trycket finns där. Alla behöver inte vara i Afghanistan för att sätta press. Sedan finns det de som är mer vänligt inställda till talibanerna, som Kina, Ryssland, Qatar, till och med Pakistan. De säger alla att de vill se en mer inkluderande regering. Det blev ju en besvikelse på den regering som de satte upp för två, tre veckor sedan. Det var två tadjjiker, en uzbek och sedan en stor majoritet pashtuner, som ju är den etniska grupp som talibanerna kommer från. Även de här länderna har uttryckt besvikelse. Sedan är det den stora ekonomiska pressen, med centralbankerna, de får inga pengar, allt utvecklingsbistånd genom staten har stoppats. Där pågår diskussioner med talibaner, så det finns ju dels de i Doha och det har varit besök från en del viceministrar, från Storbritannien och en del andra, Jan Egeland – FN givetvis. Filippo Grandi, UNHCR:s chef, var där, även andra. De måste respektera kvinnors rättigheter och mänskliga rättigheter och där ligger den ekonomiska biten som press på talibanerna. Givetvis ett erkännande av en talibanregering.

I detta spelar det roll om tidigare statstjänstepersoner, män och kvinnor, kan komma i arbete och utföra uppgifter?

– Där är det så, eftersom jag talar med ministrar och viceministrar, som fått besök av talibanerna, att de letar efter egendom. Efter några dagar har de erbjudits att bli seniora

Kvinnor i Burka.

Under alla år har många kvinnor, särskilt på landsbygden, fortsatt bära det heltäckande plagget burka, som förknippas med Afghanistan under talibanernas styre 1996-2001. Foto: Tims Images UK /Shutterstock

rådgivare på ministerier. Som de inte accepterat ännu.

De tvekar lite inför hur de ska agera?

– De säger att de vill ha in teknisk, professionell personal. Men i ministerierna får dessa personer väldigt lite utrymme. Talibanerna är förmodligen något bättre förberedda, än 1996, eftersom de haft en del skuggregeringar. Militärt har de uppenbarligen varit framgångsrika i att organisera sig, men administrativt är de svagare. Det är fortfarande mer rigida uppfattningar och sådant som vi uppfattar som fördomar, som de uppfattar som sanningar, som får mer utrymme i ministerier. Men de säger själva att de vill att professionell personal ska återvända, exempelvis på utbildningsministeriet. Men det är ju åtskilt. Tidigare jobbade män och kvinnor tillsammans.

Måste de även vara klädda i burka?

– Nej, men om de träffar män. Men nu på bilder från Kabul ser vi att kvinnor inte går täckta. Det är inte som 1996, när alla kvinnor skulle bära burka. Ute på landsbygden är det en annan sak. Så fort kvinnor lämnar hemmet så bär de något som täcker ansiktet.

Det är invant och har varit så under de senaste 20 åren?

– Ja, även under de senaste 20 åren i Kabul och när du gick utanför regeringskvarteren och söder om floden, i

den gamla staden, där gick majoriteten i burka under den förra regeringen. Har du varit ute på landsbygden och försökt arbeta för att få med kvinnor i olika projekt, så blir det förhandling om hur det ska gå att få in kvinnorna. Talibanerna är ju inte på något sätt ensamma om att ha en restriktiv syn på kvinnors roll i det offentliga. Det är tämligen allmänt så ute på landsbygden. Det är Kabul och Mazar-i-Sharif, som är de mer moderna städerna, som har stått för mer västerländskt inflytande och modernism, där kvinnor går utan att vara täckta.

Särskilt de yngre då?

– Även medelålders. Och äldre kvinnor ute på landsbygden. Det har en sexuell konnotation. Om jag som man på 1980- och 1990-talen eller de senaste 20 åren kommer in i en by så får jag inte träffa kvinnor i reproduktiv ålder, medan min fru har tillgång till både män och kvinnor. Så vi brukar säga att hon har tillgång till hela samhället, medan jag bara har tillgång till halva samhället.

Det är så känsligt?

– Ja, visst. Men äldre kvinnor och småflickor fick man se och träffa.

När var du i landet senast?

– Jag var där i november 2019, innan covid bröt ut.

Jag har tyvärr inte varit i Afghanistan, men det är omöjligt att inte komma i kontakt med landet och har fått följa det utifrån och träffat människor därifrån.

– Jo, det är ett fantastiskt land.

Vad gäller motståndet i Panjshirdalen, the National Resistance Front, under ledning av Ahmad Massoud och vicepresidenten Amrullah Saleh, med officerare och soldater från armén. Det kom ju bilder och information som hävdade att talibanerna intagit Panjshirdalen. Men så sent som 12 oktober

kom ett långt uttalande från Ahmad Massoud, genom Twitter, där han beskrev talibanernas illdåd över hela Afghanistan och deklarerade att NRF:s motstånd mot talibanerna fortsätter. Har du någon uppfattning eller insyn i vad som sker?

– Jag tror, för att vara helt ärlig, att det var en dumhet. Den gamle Ahmad Shah Massoud, ”Lejonet från Panjshir” som slogs mot den sovjetiska ockupationen och stod för mycket av motståndet mot talibanerna under talibanernas förra regim. Under det sovjetiska kriget så var Panjshirdalen ett motståndsfäste som Sovjet aldrig lyckades knäcka. Det berodde ju till stor del på att logistiklinjerna ut till den pakistanska gränsen på 80-talet var öppna. De kunde få in förnödenheter, vapen och ammunition och annat. Under kriget mot talibanerna så hade Massoud kontroll över provinserna norr om Panjshirdalen, upp mot gränsen till Tadzjikistan. De kunde få ut sårade och det fanns ett in-diskt fältsjukhus, där de tog hand om sårade. Men den här gången hade ju talibanerna i den stora offensiven som började 15 juni till slutet av juli, så tog de områden norr om Panjshirdalen, så hela dalen var omringad och de hade inga försörjningslinjer ut till grannländerna, Tadzjikistan. Där-

Ahmad Massoud.
Motståndsmän
i Panjshir.
Bild från den
afghanske musikern
Tawab Arash
på Instagram
(tawabarashofficial).

för var detta från början dömt att misslyckas. Jag pratade med en del vänner i Panjshir och de sa att under den gamle Massoud var det ärrade krigsveteraner som slogs mot talibanerna. Nu är dessa 20 år äldre och deras söner har vuxit upp i Kabul och levt ett ganska gott liv och åkt runt i bil. Det ser man på videobilder, att det är unga grabbar, som inte ser direkt kompetenta ut och som visades upp. En tredjedel hade vapen. De vapendepåer som fanns i Panjshir 2001 har sålts, antingen utomlands eller till andra grupper. Jag har ju själv sett de här grottorna med ståldörrar. Allt är tomt nu, eller redan för 10-15 år sedan. Nu gick allt väldigt snabbt. Först kom en grupp talibaner som var ganska hänsynslösa och slog ned upproret och tog död på en massa människor. Efter det kom en lite mer resonlig grupp som försökte mildra och ställa saker till rätta. Både Ahmad Massoud, sonen, och den gamle vicepresidenten Amrullah Saleh, som utropade det här väpnade motståndet, de flydde ju väldigt snabbt, förmodligen upp till Tadzjikistan. Bägge två. Det senaste jag hörde var att Amrullah Saleh är i Tadzjikistan. Uppe i bergen finns mindre väpnade grupper, men motståndet i dalen ser ut att vara helt knäckt.

Så detta har ingen betydelse i nuläget?

– Militärt har talibanerna ett fast grepp. Ska man titta framledes, på risk för inbördeskrig eller skärpta motsättningar – ingen organisation kan utmana talibanerna militärt. Risken för inbördeskrig finns snarare inom talibanerna, mellan en mer moderat falang och en mer radikal falang, som brukar symboliseras av Haqqani-nätverket i östra Afghanistan vid gränsen mot Pakistan. Där finns de som har mer salafistiska idéer, som har sympatier och är mer inriktade på samarbete med IS. Annars är talibanerna fientliga mot IS, som är internationalistiska och vill upp-

rätta kalifatet från 800-900-talet, som gick från Marocko till Indien, medan talibanerna uttryckligen begränsar sig till Afghanistan. De har lovat att inte blanda sig i andra länders inre angelägenheter. De är mer nationalistiska, även om de inte själva kallar sig det.

De håller sig inom de givna landgränserna?

– Det finns kontakt med pakistanska talibanerna som har målet att störta den pakistanska staten. Där finns kontakter, men det är för mycket att säga att det finns ett utvecklat samarbete.

Och den pakistanska staten har inte framgång i att bekämpa talibanerna i Pakistan för att det är svår terräng att arbeta i?

– De har ju hållit på ganska länge i de så kallade Federal Tribal Areas med att försöka slå ut de pakistanska talibanerna, som har haft en förmåga att studsa tillbaka.

Det internationella samfundet avvaktar inför den nya regimen, även om Kina öppnat lite för att utveckla förbindelser?

– De har ju inte upprättat några diplomatiska förbindelser med talibanregeringen. Inget land har gjort det. Det finns ambassader som är bemannade; den ryska, kinesiska, pakistanska, Qatar, och Förenade Arabemiraten och Saudi kan ha personal kvar, men alla västländers ambassader har evakuerats. Samtidigt pågår samtal med FN-folk och bilateralt.

Då kommer vi in på vad EU och Sverige kan göra.

– Det kom uppgifter om att EU släppt lite pengar, men att de inte ska gå genom talibanregeringen. Det pågår också diskussioner inom FN-familjen och Internationella Rödakorskommittén om att upprätta en finansiell kanal vid sidan av för att förhindra den katastrof som redan börjat.

Det är risk för svältkatastrof i vinter och samhällskollaps?

– Ja, och till detta kommer torkan. Även vid normal

skörd importeras vete till stapelfödan, bröd. Nu har de inga dollar. Det kommer in vete genom humanitära kanaler, i huvudsak World Food Programme. I och med att utvecklingsbiståndet fått ett absolut stopp – som utrikesminister Ann Lindhe sa: ”inte en spänn” och i Tyskland sa de: ”inte en cent”. I hälsovårdssystemet, som byggts ut under de senaste 20 åren, och utbildningssystemet med sju-åtta miljoner barn i skolan och ungefär 200 000 lärare, varav 40 procent är kvinnor – har inga löner betalats ut sedan i juli. Där är kollapsen redan på gång. Och detsamma gäller för de andra program som drevs av ministerierna under den gamla regeringen, och som var biståndsfinansierade till 70-80 procent. Det späs på av torkan, covid, minskande investeringar efter 2014 och sjunkande BNP. Allt pekar på en humanitär katastrof som blir allt värre när maten tar slut framåt vintern.

Vi i väst har reagerat med affekt. Det är mycket känslor kring USA:s uttåg och en rädsla för talibanerna. Konsekvensen är att det slår mot folket?

– Ja, men de har både sagt ”inte en cent till talibanerna” och ”vi överger inte det afghanska folket”. Att FN kan fylla vakuumet är helt orimligt. Bistånd finansierade till 70-80 procent utbildning och hälsa. Det är helt otänkbart att NGO:er och FN ska fylla det tomrummet. Samtidigt luktar det lite hämnd. Framför allt från USA, som fryst nio

Beslutsfattare. USA:s president Joe Biden står inför att ge besked om att USA ska dra sig ur Afghanistan. Foto: Redhood Studios /Shutterstock

miljarder dollar i den afghanska valutareserven, och som genom sin sanktionsregim utgör ett stort hinder för att få in pengar i landet. Formellt riktar sig sanktionerna mot talibanerna, men det är det afghanska folket som drabbas.

Folket som redan har fått utstå 20 år av krig, och mer. USA, ska vi närma oss hur de lämnade Afghanistan efter 20 år?

– Det är klart att både för Trump och Biden handlade det om att få ut de amerikanska trupperna. Vad som hände sedan spelade ingen roll. Så var politiken, först med förhandlingarna i Doha och sedan när Biden kom in som president. Det var den allt överskuggande prioritet. Men det är ett nederlag för supermakten USA, som i princip kan jämföras med Vietnamkriget.

Och det blev än värre genom ett stort terrordåd.

– Ja, allt vid flygplatsen och sättet de drog sig tillbaka på. Sådant lever kvar, med flygplanen som lyfter och människor som hänger och störtar till marken. Det är som med helikoptrarna i Saigon.

I regionen har grannländerna ställt sig tveksamma till talibanerna. Vad kan vara att vänta i nya spänningar mellan länderna och hur kan Indiens roll se ut?

– Indien är nog ganska ute nu. Vid viktig utrikespolitik i Pakistan styr militären. De sneglar alltid på Indien med ett öga. Under de här 20 åren har de varit oroliga för att Indien skulle få inflytande i Afghanistan, att de skulle få ett fotfäste. Indien hade bra förbindelser under Hamid Karzais och Ashraf Ghanis regeringar. Den pakistanska regeringen, som vetat om detta, har sagt till USA att de är med i kriget mot talibanerna, men samtidigt har de under bordet spelat med talibanerna. Slutligen har de velat få en Pakistanvänlig regering, som inte är vänlig mot Indien. Det är det som är syftet med den pakistanska politiken.

Hela tiden är det den konflikten som spelar i bakgrunden?

– Det kan man såklart prata mycket om. Även om det i indisk politik finns hindunationalister, som Modi i viss mån representerar, men om du tittar på den strategi som den pakistanska militären har så är det i princip att Indien skulle erövra Pakistan, att det är Indiens mål. Det är ganska orimligt. Ingen indisk politiker som har sinnet i behåll vill ha in 230 miljoner muslimer. De har redan tillräckligt mycket problem med den typen av motsättningar i Indien. Det andra scenariot är att Indien försöker bryta upp Pakistan, i Punjab, Sindh och Baluchistan och pashtunerna i nordväst. Det skulle innebära en kollaps av den pakistanska staten, som trots allt har en kontrollerande funktion på islamiska extremistgrupper i Pakistan, som agerar i Kashmir och som stod för den stora terrorattacken i Mumbai. Om Pakistan bröts upp skulle dessa grupper få större rörelsefrihet, så det är inte heller i Indiens intresse. Min slutsats är att den militära ledningen, generalerna, har en våldsamt privilegierad ställning. De har stora landegendomar och industrier i Pakistan. Hela officerskåren lever ett privilegierat liv. Soldaterna, de meniga, lever i *cantonments*, där de har hus och barnen går i skola. Jämfört med den allmänna levnadsstandarden har de det bra. Hela ställningen för pakistanska militären, som tar en stor del av Pakistans budget, den bygger på att Indien målas ut som det stora hotet, alldeles oavsett om Indien är det stora hotet eller inte.

Och Kina, som kanske kan hitta affärer och driva gruvor?

– Det finns olika idéer kring det, om talibanerna inte stöder uigurernas motstånd i Xinjiang. Det finns representanter för uigurernas motstånd i Afghanistan i nordöstra delen av Afghanistan och även längre ner. Mullah Baradar mötte nu i somras kineser och lovade att inte ge stöd

till East Turkmenistan Movement. Det rör kinesernas oro över Xinjiang. Det andra är de ekonomiska intressena, som dels är naturtillgångarna, dels *Belt and road*, den nya sidenvägen, de hänger ihop. Om man tittar på kartorna, så går de vid sidan av Afghanistan, norr eller söder om. Men om läget stabiliseras är det rimligt att det kan bli genvägar i Afghanistan som kan bli fördelaktiga.

Det är mycket berg i regionen.

– Hela norra Pakistan tillhör samma bergsområde som Afghanistan. De har redan byggt en väg. Den utvecklas och går att åka på. Jag har själv kört Karakoram highway från Abbottabad upp till kinesiska gränsen, det är ett väldigt spektakulärt landskap. Vägen följer Indusfloden och när man kör uppe i passen så syns Indus som en blå linje längst ner. Och så bergen med snötäckta toppar runtomkring. Stor turistpotential.

För den som vill resa till Afghanistan – och därifrån, hur ser möjligheterna ut nu?

– De har fått hjälp från Qatar och Turkiet och någon kommersiell linje har öppnat. Men det är tveksamt fortfarande. FN flyger hjälppolk, från Islamabad och till Kabul, dagligen. Annars kan man ta sig in landvägen. Då får man skaffa pakistanskt visum, det kan vara problematiskt, men det går.

Säkerhetsläget är inte längre lika illa som när talibanerna stred mot regeringen?

– Nej, det har förbättrats överlag. Det är inte krig längre i Afghanistan. När jag pratar med folk i Kabul och Mazar-i-Sharif och definitivt ute på landsbygden, så uttalar folk lättnad över att det inte är krig. Samtidigt säger de att nu är problemet att vi inte har pengar.

Och det går inte att skicka pengar i nuläget?

– Du kan skicka genom det gamla sättet, ”Hawala”, det

traditionella systemet för pengatransaktioner. Det fungerar. De tar 2-3 procent i provision, det har gått upp lite nu.

Men det har väl inte funnits pengar att ta ut?

– Folk säger att det är svårt och att det är begränsat till motsvarande 200 dollar i veckan, nu får man pengarna i afghani. Där är långa köer, sedan stänger de. Folk köar under natten. De säljer ägodelar, möbler och annat för att få pengar till mat. Priserna går upp. Allt beror på att det inte kommer in pengar beroende på bojkotten från väst. Under den gamla regimen fick centralbanken in pengar som portionerades ut till banker. En liten lucka har öppnats, som är helt otillräcklig.

Vad händer med Afghanistans ambassad i Stockholm och med ambassadören?

– Fråga SAK, kommittén i Stockholm. Det jag hör är att han finns där fortfarande. De börjar väl få ont om pengar och kan väl inte betala hyran.

Och de har inget mandat att fortsätta verka. Sedan har vi alla afghanska ungdomar som har hamnat i ett vakuum.

– Deportationer har stoppats. Det är väl en lättnad för de som skulle återvända till Afghanistan.

En tillfällig sådan?

– Så länge talibanerna sitter kvar, och det lär de göra under överskådlig tid, blir det svårt att skicka tillbaka någon till Afghanistan.

Om de inte vill själva, men det är väl få som kommit hit som vill återvända. Men många har hamnat i det läget att de inte får hjälp från det svenska samhället?

– Ja, det blir som ett vakuum.

Nu kan vi börja blicka framåt?

– Men det är svårt. Det stora frågetecknet är fortfarande vad som händer talibanregimen. Det verkar på regeringen

som de satte ihop, att de mer radikala dominerar. Samtidigt har även de mer moderata en konservativ syn på kvinnors rättigheter och mänskliga rättigheter. Det är definitivt en mycket begränsad syn på det vi kallar demokrati.

Och då blir det problem med internationella relationer.

– Jag skrev en grej om hur medierna behandlar Afghanistan och det vi kan relatera till – det mer moderna, västinfluerade Afghanistan, urban medelklass och kaoset vid Kabuls flygplats, samtidigt som landsbygden lämnades därhän.

Var det för besvärligt att ta sig ut på landsbygden?

– Tvärtom var det så att landsbygden öppnades och att det gick ganska bra. Ett undantag som finns är Tere-se Christiansson som åkt ut på landsbygden. Och Magda Gad for ut i en taxi. Men i slutet av artikeln jämför jag med Saudiarabien, där de piskar människorättsaktivister offentligt, vilket inte skett ännu i Afghanistan, eller hugger händer av tjuvar. Brottslingar som skulle få 10-12 års fängelse i Sverige halshuggs i Saudiarabien. Samtliga västländer är väldigt angelägna om att ha så bra förbindelser som möjligt med Saudi. Jag är inte ute efter att rättfärdiga någon regim, men ställer mig frågan varför det är så stor skillnad. Det är ett ganska självklart svar på det.

Olja.

– Ja. Pengar. Där finns inget högtravande prat om demokrati och mänskliga rättigheter.

Vi kan aldrig förlika oss med den typen av vidriga bestraffningar och FN som står för någon form av världsordning kan heller aldrig acceptera det?

– Men i förhållande till Saudiarabien är det annorlunda. Regeringar protesterar emellanåt mot de grövsta övergreppen, men ingen regering bojkottar eller driver sanktioner mot Saudiarabien. ☆

Om talibanernas återkomst till makten och legitimiteten

text **Henrik Schedin**

Talibanerna är tillbaka. Efter att USA lämnade landet i all hast tog talibanerna makten och gick över en natt från att vara rebeller till att bli statsöverhuvuden. De må vara fruktade av oss i västvärlden, men de har faktiskt ett inte obetydligt folkligt stöd. Stödet har flera olika grunder, till exempel rädsla, islamism eller att vilja få ett slut på konflikten som har härjat i landet i 20 år. Denna text är ett försök att förstå talibanernas framgång och kanske till och med rätt till makten.

Oavsett talibanernas mörka historia och deras avskyvärda åsikter, har de gjort ett uppror mot en övermakt och har till och med befriat Afghanistan från ockupanter och avslutat ett krig. De upprätthåller den sköra freden med ett våldskapital och militär närvaro, och det har förekommit terrordåd och fortsatt våld. Men ett visst andrum i krigets faser har ändå den afghanska befolkningen fått uppleva de senaste månaderna.

Klassiker i nytgåva.

Frantz Fanon skrev sin uppgörelse med kolonialismen, *Jordens fördömda* (*Les Damnés de la terre*, 1961) under kriget i Algeriet 1954–1962, där han var med i motståndsrörelsen. Boken om förtryckas motvård som en nödvändig väg till frihet har inspirerat rörelser världen över. Boken ges ut 2021 av Modernista, i översättning av Per-Olov Zennström, med nyskrivet förord av Shahram Khosravi. Foto: Modernista

Långt ifrån en majoritet stöttar talibanerna, och öppna demonstrationer mot den nya regimen har förekommit. Dessutom har hundratusentals människor redan flytt landet i skräck. Stödet från en del av befolkningen kommer inte nödvändigtvis från ett genuint stöd för talibanernas sak och idéer, utan snarare ur ett missnöje med den tidigare afghanska regeringen och närvaron av utländska soldater.

Ett verktyg för att förstå talibanerna och deras metoder kan vara Frantz Fanons bok *Jordens fördömda* från 1961, en bok som försvarar antikoloniala rebellers bruk av våld mot de europeiska kolonialmakterna.

Boken skrevs under en tid då det bubblade och rasade i de dåvarande kolonierna. Indien hade blivit självständigt 1947, Ghana blev självständigt tio år senare som ett av de första afrikanska länderna, vietnamesiska rebeller hade besegrat den franska armén vid Dien Bien Phu och kriget i Algeriet som Fanon själv blev aktiv i startade 1954. Så avkolonialiseringen var en ytterst aktuell fråga när boken gavs ut. Sedan dess har nationell självständighet spridit sig i världen, men postkoloniala strukturer och västerländsk inblandning i omvärlden består.

Jordens fördömda är ett stormande försvarstal tillägnat alla de som blivit förtryckta, fått nog och väljer att sätta hårt mot hårt. Det går kanske inte att hitta ett försvar för talibanerna som helhet, men i detta försvarstal kan vi däremot skapa en förståelse till deras uppror mot västvärlden. När ett folk är förtryckt av en militär och polisiär övermakt finns ingen annan utväg än att ta till vapen enligt Fanon.

Att det afghanska folket inte än lyckats bryta omvärldens kedjor eller kastat av sig oket som tilldelats dem är tydligt. Talibanerna gör återigen ett försök att bli av med omvärldens inblandning. Det är viktigt att komma ihåg det. Att talibanerna framstår som fanatiska eller rent av onda, det tror jag de flesta kan skriva under på, men deras obarmhärtiga islamism har också vuxit ur en ilska gentemot omvärlden efter alla år av förtryck och invasioner.

Det är inte västvärldens eller Sovjets fel att talibanerna utför vedervärdiga handlingar med stöd i sharialagar och med dessa som stöd förbjuder kvinnor att göra det mesta. Men västvärlden har skapat monstret genom att aldrig frigöra Afghanistan i en postkolonial värld, och när ”det kristna väst” ställs mot ”muslimska Afghanistan” går till

och med sharialagar att locka med.

Händelsekedjan är abstrakt, jag har själv svårt att förstå den och ännu större problem att formulera den. Talibanerna formulerar den genom våld och uppror. USA och NATO svarade med våld och trissade upp våldet. Fanon menar att i och med att kolonialismen upprätthölls av våld, blir också reaktionerna och upproret våldsamt. Våldet skapade ilska och utan våld skulle inte makthavande våldsverkare reagera eller lyssna, och status quo skulle råda.

Sydasiens läsare tänker säkert nu: men Gandhi då? Han lyckades ju vända det brittiska imperiet genom ickevåldsmetoder. Men Gandhi var inte ensam aktör, runt om i Indien skedde också väpnade och våldsamma uppror som fick imperiet att reagera och möjlighet för Gandhis rörelse att bli ett bättre alternativ.

Fanon har heller inte helt rätt när han påstår att våld var, eller är, den enda lösningen mot våldsamma kolonisationer. Diktaturer och våldsamma härskare har fallit genom fredliga demonstrationer vid ett flertal tillfällen. Världen hade varit en finare plats om Gandhis ickevåldsmetoder var det mest effektiva och den mest naturliga reaktionen mot kolonialt förtryck av en muslimsk värld. Talibanerna hade då kanske blivit fredsälskande, demokratikämpar istället. Men tyvärr så biter vapen till sist oftare hårdare än ord.

USA och dess allierade har haft militär närvaro i landet under 20 år. Vissa saker har blivit bättre, som att kvinnor har haft större frihet och utbildningsnivån har ökat generellt. Däremot har våldet fortsatt, terrorattentat i städer-

Foto: La découverte

na har slagit mot lokalbefolkningen och bombningar av landsbygden har fortsatt. Oavsett vilken sida som släpper bomben kommer civilbefolkningen i kläm.

Kanondundret från närvarande kolonialiserande krigsmakter som den brittiska eller franska armén har blivit utbytta av abstrakta och osynliga hot. Vittnesmål från den afghanska landsbygden berättar om att den största skräcken är de små, små fläckar på himlen som kan vara amerikanska drönare. När en sådan fläck upptäcks måste afghanerna skräckfyllt söka skydd från bomber eller missiler.

När allt en människa äger och alla hon känner är borta är det kanske inte så konstigt att ilskan växer mot den abstrakta krigsmakt som bombar ens hemland. Att ilskan växer mot väst är inte så konstigt. Varför då inte ta upp vapen tillsammans med de som hävdar att de står upp mot väst?

De före detta koloniernas uppror mot övermakten och frihetstörst var mer sympatisk än talibanernas uppror mot väst, men stridande talibaner stod faktiskt för ett uppror även om det ledde till förödande konsekvenser. Skillnaden ligger kanske i att talibanerna leder befrielsekampen mot USA och väst för sin egen vinning och makt, det verkar i alla fall inte vara för det afghanska folket i sin helhet.

Givetvis tycker de att deras konservativa islamism gynnar alla då de tror starkt på dessa idéer, men de förefaller också njuta av makten. Men detta är skrivet utifrån ett liberalt, västerländskt perspektiv, där tron på den islamska läran inte har tagits i beaktning. Det är klart att talibanerna tror starkt nog på sina irrläror att de också tror att de skänker afghaner ”frälsning” genom att införa den ”rätta” läran.

Det är fortfarande oklart vad talibanerna ämnar göra vid makten och hur hårt det afghanska folket ska hållas.

Deras ideologi har fascistoida tendenser. Men minsta kula eller slag mot sitt eget folk är felriktat.

Vi har sett dem förr tvinga in kvinnor bakom lås och bom i hemmet, de har förbjudit kvinnor att sjunga, stenat personer som pekats ut som hädiska och förstört unika världsarv som inte är kopplade till islam. Det är skrämmande att talibanerna har makten igen, men det är inte så konstigt när de som hade makten i deras frånvaro också brukade våld för att stävja samma folk.

Våldet får inte få fäste i Afghanistan, även om Fanon försvarar våld för att nå ett idealistiskt mål. Om talibanerna har hedervärda intentioner med landet de påstår sig skydda så måste de också bevisa det. I sin vackra sammanfattning av *Jordens fördömda* menar Fanon att tredje världen, som då precis började slå sig fri från kolonialismens bojar, måste skapa en ny människa och inte upprepa Europas och kolonialismens oförrätter.

Som Fanon skriver: ”Mänskligheten väntar sig något annat än en ovärdig imitation eller karikatyr.”

Alltså kan inte talibanerna upprepa omvärldens illdåd, som de själva anser att de har befriat afghanerna från, mot sin egen befolkning – om de förväntas utöka sitt stöd. Terrorn har uppenbarligen varit en god strategi mot fienden USA, men om de terroriserar sin egen befolkning blir de inte då en karikatyr av sin fiende? Om talibanerna är in-tresserade av folkligt stöd kan de inte fortsätta med bomber och att vifta med gevär när det bara är afghaner kvar att förgripa sig på. Våldet har helgat målet, men nu när målet är nått är våldet meningslöst. ★

Fotnot: Citatet är hämtat ur *Jordens Fördömda* av Frantz Fanon, Leopard, Stockholm, ny utgåva, 2007, sidan 254.

Recensioner, debattartiklar, reportage

Hittills i år har vi haft 12 artiklar om Afghanistan på Sydasien.se, flera i samband med talibanernas maktövertagande. Danish Sials debattartikel "Västs intressen ställdes framför demokratimål" publicerades 11 september. Danish Sial bokdebuterar för övrigt under 2022 med en roman om sin far Din Chaudry Sial och dennes tid i pakistansk fängelse 1982–1983. Din Chaudry Sial var då politiskt aktiv och motståndare till militärdiktaturen under Mohammad Zia ul-Haq.

Danish Sial.

Alla länder. På Sydasien.se finns artiklar om regionens alla länder. Sedan magasinet (nr 3) släpptes i september kan nämnas "Våldet ett tecken på att BJP-politiker vill tysta bönderna" av Kenneth Bo Nielsen.

Många från Maldiverna besökte Sydasien.se i oktober efter Lubna Hawwas reportage "Så ska önationen minska beroendet av matimport".

I "Bakomliggande faktorer till trafficking i ny bok" lyfter Henrik Schedin fram *Sharmilas öde* av Eva Holmberg Tedert och Ingela Östlund; tung läsning, men nödvändig påminnelse om att sådant existerar.

Stormen kring Afghanistan

Carl-Johan Charpentier, socialantropolog, författare och tillika redaktör för Sydasien (då Sydasienbulletinen) 1978–1981 hade rest och bott periodvis i Afghanistan och skrivit böcker om landet.

När Saur-revolutionen genomfördes i april 1978 var han inte ensam om att välkomna denna, den betraktades av många som en positiv utveckling av förändra och modernisera det afghanska samhället. Men Charpentier hamnade sedan i rejält blåsväder då han inledningsvis stödde den sovjetiska inmarschen i Afghanistan i december 1979. Han försvarade den såsom varande hjälp till afghanerna, och la istället skulden på USA och den inter-

nationella reaktionen. Ställningstagandet blev förödande för hans trovärdighet, kritiken mot honom växte och han tvingades

avgå som redaktör. Något år senare tillträdde Lars Eklund som redaktör.

Efter besök i det ockuperade Kabul under 1980-talet ändrade Charpentier sin syn på kommuniststyret och skrev läsvärda *Afghanistan – våldtaget land* (1988), recenserad i Sydasien av Stig Hansén.

#1 1980. Läs på Sydasien.se/arkivet.

Medverkande #4 2021

Johan Mikaelsson är frilansjournalist och en av Sydasiens två redaktörer. Han började skriva för tidningen 1997 och är nu ansvarig utgivare. Hans bok *När de dödar journalister – En personlig skildring av Sri Lanka* släpptes 2015.

Henrik Schedin är en av Sydasiens två redaktörer. Han tog Masterexamen i globala studier 2016 och idag skriver

han bland annat om funktionshinder och mänskliga rättigheter i Nepal och globala södern.

Sharif Safi är skribent och aktivist. Han är grundare och vd för Mastooraat Organization i Kabul. Sedan slutet av augusti 2021 befinner han sig i Europa.

Svante Nilsson är pensionär med sinne för språk. Han arbetar sedan 2011 med textbearbetning och översättningar för Sydasiens.

Lars Eklund var redaktör för tidskriften *Sydasiens* 1982–2007. Åren 2001–2016 var han biträdande föreståndare för Sasnet, det akademiska nätverket i Lund som har fokus på *Sydasiens*. Tillsammans med Staffan Lindberg publicerade han 2018 boken *Miraklet Indien och dess baksida*.

Fatimah Hossaini är en afghansk konstnär, fotograf, curator och grundare av organisationen Mastooraat Art. Till augusti 2021 baserad i Kabul, då hon begav sig till Paris. Hon har velat visa en annan, ljusare bild av Afghanistan i färgstarka fotografier med tydliga, ofta kvinnliga, subjekt. I det här numret lyser hennes bilder i serierna "Pearl in Oyster" och "Khusrani Reflections".

Tipsa om Sydasiens

I och med kvartalsutgivning 2021 ökar antalet prenumeranter stadigt. Det glädjer oss som arbetar med tidskriften och brinner för att lära mer och dela med oss. Nu vill vi nå fler. Ett arbete handlar om att synas i bibliotekens hyllor. Tipsa vänner, och gärna bibliotekarier, om *Sydasiens*. Vi arrangerar även seminarier kring regionen, ämnen eller länder. Tack för att du läser *Sydasiens*!

Afghanistan i augusti 2021. Foto: Trent Inness /Shutterstock

Annons

KLIMATFLYKT

En digital utställning om några av de många bangladeshier som tvingas fly klimatförändringarna.

Se den på klimatflykt.nu

En utställning av fotojournalisten Troy Enekvist och Svalorna Indien Bangladesh.